

Андрій Бутов

к.е.н., доцент,

Тернопільський національний економічний університет

СУТНІСТЬ ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ У ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ НИМИ

Діяльність суб'єктів господарювання пов'язана з багатьма ризиками. Зростання ступеня впливу фінансових ризиків на їхнє функціонування обумовлене мінливістю економічної ситуації в країні, зміною кон'юнктури фінансового ринку, розширенням сфери фінансових відносин суб'єктів господарювання, появою нових фінансових технологій та інструментів тощо. Дія таких ризиків спричиняє зниження фінансових результатів і фінансової стійкості підприємств. У зв'язку з цим зростає необхідність концептуальних і практично значимих розробок у сфері управління фінансовими ризиками.

Під фінансовим ризиком підприємства розуміють ймовірність виникнення фінансових втрат у ситуаціях невизначеності, що супроводжують фінансову діяльність підприємства [4, с. 361]. Він є складовою сукупного ризику суб'єкта господарювання, пов'язана із волатильністю цін, структурою капіталу та вартістю підприємства, що відображає ймовірність зміни внутрішніх та зовнішніх факторів, які впливають на підприємство в процесі його фінансово-господарської діяльності та супроводжує кожне фінансове рішення. Характерними рисами фінансового ризику є значно вищий рівень невизначеності у порівнянні з іншими господарськими ризиками і тенденція до постійного ускладнення.

Фінансові ризики необхідно розглядати з різних позицій: по-перше, як небезпеку можливої втрати фінансових ресурсів, по-друге, як небезпеку недоотримання очікуваних доходів, по-третє, як імовірність отримання додаткового обсягу прибутку, пов'язаного з ризиком. Отже, фінансові ризики певною мірою належать до групи спекулятивних ризиків, які в результаті виникнення можуть призвести як до втрат, так і сприяти винагороді [2, с. 432].

До основних видів фінансових ризиків підприємства належать: ризик зниження фінансової стійкості, ризик неплатоспроможності, інвестиційний, процентний, валютний, депозитний, кредитний, податковий та ін. За джерелами виникнення всі види фінансових ризиків поділяють на дві основні групи: систематичні (ринкові ризики) та несистематичні (специфічні ризики).

Класифікація фінансових ризиків являє собою розподіл ризиків на конкретні групи за певними ознаками. Вона дозволяє визначити місце кожного виду ризику в загальній системі фінансових ризиків, а також створює можливість для ефективної оцінки і управління ризиками.

Управління фінансовими ризиками включає в себе розробку та реалізацію економічно обґрунтованих для підприємства рекомендацій і заходів, спрямованих на зменшення вихідного рівня ризику при здійсненні фінансових операцій або фінансових операцій до прийнятного фінального рівня. Оцінка рівня ризиків здійснюється на основі розрахунку ймовірності виникнення фінансового ризику. Даний показник є вимірником частоти можливого настання несприятливої події, що викликає фінансові втрати в діяльності суб'єкта господарювання [3, с. 240].

Процес управління фінансовими ризиками являє собою цілеспрямовану діяльність суб'єкта господарювання щодо обмеження або мінімізації ризиків при проведенні фінансових операцій. Управління фінансовими ризиками включає ідентифікацію ризику, оцінку ризику, вибір стратегії та інструментів управління ризиком, моніторинг ризику.

Перші два етапи називають аналізом фінансових ризиків. При цьому ідентифікація ризиків відноситься до якісного аналізу, а оцінка ризиків – до кількісного. Якісний аналіз спрямований на виявлення джерел і причин виникнення ризику. Кількісний аналіз визначає числове значення ризику, ймовірність його настання.

Внаслідок проведення аналізу фінансових ризиків формується система можливих ризикових подій, з'ясовуються ймовірність їх настання і наслідки. З огляду на різноманіття і великий спектр областей виникнення ризиків, методи і інструменти оцінки їх дуже різні.

Найбільш поширеною і складною стратегією управління фінансовими ризиками є стратегія їх зниження або скорочення ймовірності та величини фінансових ризиків. Механізм нейтралізації фінансових ризиків передбачає внутрішнє страхування (самострахування) та зовнішнє страхування – звернення до страхових компаній, які мають відповідні страхові продукти [1, с. 58].

Співвідношення різних напрямків діяльності на конкретному підприємстві визначається ініціатором впровадження процедур управління ризиками. Алгоритм побудови системи управління ризиками, згідно з аналізом досвіду провідних компаній, можна розділити на такі кроки:

- 1) формування політики управління ризиками;
- 2) створення карти ризиків підприємства;
- 3) розробка стратегії з управління ризиками;
- 4) створення механізмів для оперативного управління ризиками;
- 5) побудова системи моніторингу процесу управління ризиками.

Покрокова реалізація пропонованих елементів сприятиме формуванню ефективної системи управління ризиками на підприємстві, реалізації його фінансової політики і, відповідно, досягнення поставлених цілей.

Отже, можна зробити висновок, що для управління ризиком підприємству необхідно розглянути всі можливі варіанти, які характерні при різній кількісній оцінці ризику і можливих варіаціях його видів. Тому для ефективного управління ризиками важливо, щоб всі можливі фактори, що впливають на загальний рівень фінансового ризику, були виявлені, ідентифіковані, проаналізовані та ранжовані за важливістю, так як це допомагає в швидкозмінних умовах ринку своєчасно коригувати стратегію ведення бізнесу і отримувати максимум прибутку.

Впровадження механізму нейтралізації фінансових ризиків може вчасно попередити, уникнути, а при наявності, і подолати негативні наслідки від фінансових ризиків. Мінімізувати фінансові ризики підприємство може як шляхом встановлення і використання внутрішніх фінансових нормативів у процесі розробки програми здійснення певних фінансових операцій або фінансової діяльності підприємства в цілому, так і використання зовнішнього страхування.

Список використаних джерел

1. Вишнівська Б. Методи мінімізації фінансових ризиків. Економіст. 2007. № 6. С. 58-59.
2. Крамаренко Г. О., Чорна О. Є. Фінансовий менеджмент: підруч. Київ: Центр навчальної літератури. 2006. 520 с.
3. Сальникова А. И., Товстоношенко В. Н. Методы управления финансовыми рисками в логистической системе предприятия. Актуальные проблемы авиации и космонавтики. 2011. Т. 2. № 7. С. 240-241.
4. Яришко О., Ткаченко Є., Кукушкіна М. Управління фінансовими ризиками на підприємствах. Економічний аналіз. 2011. Вип. 9. Ч. 3. С. 361-365.